

EEN NIEUWE ECONOMISCHE ORDE?

Hoe kunnen we het kapitalisme achter ons laten en overstappen op een eco-socialistische maatschappij? Als antwoord op deze vraag stelt David Schweickart de successor-system theory voor met als doel een nieuwe, concrete economische orde op te bouwen. Schweickart wil hiermee niet de bestaande orde volledig verloochen, maar tracht met zijn theorie bepaalde aspecten van de huidige orde te behouden "terwijl het de irrationaliteit en het kwaad ervan verzacht". In zijn boek *After Capitalism* gaat Schweickart aan de hand van theoretisch en empirisch onderzoek de confrontatie aan met het 'TINA'-argument, 'There Is No Alternative'. Hij stelt een gedetailleerd programma voor een alternatief economisch model voor, namelijk dat van een economische democratie. Het boek is de vijfde uitgave van een reeks werken over postkapitalisme. Andere boeken van zijn hand zijn onder andere *Against Capitalism* en *Market Socialism: The Debate among Socialists*.

Voordat Schweickart economische democratie gedetailleerd uitlegt, begint hij met een uiteenzetting van de belangrijkste kenmerken van een kapitalistische samenleving met alle onderliggende disfunctionele mechanismen die op dit moment van kracht zijn. Daarbij zet hij specifiek vraagtekens bij de neoklassieke economische theorieën die de wereldeconomie regeren, zoals het gebruik van marginale producten als middel om 'eerlijke' bijdragen van elke productiefactor (land, arbeid, kapitaal) te bepalen, maar evengoed stelt hij de aanwezigheid van de aandelenmarkt en de economische functie van sparen onder het kapitalisme in vraag. Hij besteedt speciale aandacht aan het feit dat de aanwezigheid van zowel concurrentie als een markt voor de allocatie van goederen en diensten niet onverenigbaar is met socialisme. Sterker nog, een markteconomie zou een van de bepalende kenmerken van de economische democratie zijn.

In tegenstelling tot radicale theorieën, zoals de theorie van het afschaffen van nationale grenzen die stelt dat er geen leefbare toekomst zal zijn waarin fysieke grenzen en bijbehorende wetten tussen gemeenschappen op gewelddadige wijze worden gehandhaafd, behoudt het model van Schweickart een top-down benadering en de structuur van natiestaten met als doel een realistische transitie weg van het kapitalisme te bieden. In tegenstelling tot het Sovjet-communisme stelt het model geen centrale planning in voor de markt en moedigt het ondernemerschap, innovatie en eerlijke handel aan. En in tegenstelling tot de degrowth- of ontgroei theorie oriënteert het model zich niet op toereikendheid, maar biedt het ruimte voor democratische besluitvorming waardoor een subtielere vorm van economische downgrading kan plaatsvinden.

Samengevat wordt economische democratie gedefinieerd door drie essentiële kenmerken: (i) zelfbeheer door de arbeiders waarbij bedrijven democratisch gecontroleerd worden door hun arbeiders, en het privé-eigendom van de productiemiddelen dus wordt afgeschaft; (ii) de markteconomie, waarbij goederen en diensten grotendeels bepaald worden door de kracht van vraag en aanbod, zoals het geval is bij de huidige werking van het kapitalisme; en (iii) sociale controle op investeringen door de invoering van een vermogensbelasting en een netwerk van

publieke investeringsbanken. De auteur wijdt vervolgens zes hoofdstukken aan het uitbreiden van het basismodel en het becommentariëren van de levensvatbaarheid ervan.

Omdat het model inherent democratisch is en dus afhankelijk van de algemene wil van burgers, pretendeert het niet een wondermiddel te zijn voor alle problemen die het kapitalisme met zich meebrengt en laat het ruimte voor het maken van fouten. Het erkent dat de invloed van het kapitalisme diep in ons is verankerd en dat het jaren zal duren om de cultuur die het propageert af te leren. In de laatste hoofdstukken presenteert Schweickart echter een programma van radicale hervormingen die een linkse politieke partij zou kunnen doorvoeren, als ze aan de macht zou komen, om het huidige kapitalistische model te destabiliseren.

Vervolgens formuleert hij drie scenario's, met verschillende tijdslijnen, om de volledige revolutionaire overgang naar economische democratie te concretiseren. Op deze manier laat hij overtuigend zien hoe zijn model veel van de diepgewortelde kwalen van het kapitalisme zou kunnen verhelpen, zoals enorme ongelijkheid, werkloosheid, overwerk, armoede, economische instabiliteit en aantasting van het milieu.

David Schweickart gebruikt beknopt taalgebruik, het boek omvat slechts 224 pagina's. Hij schrijft op een gemakkelijke, humoristische maar scherpe toon, waardoor zijn technische economische uiteenzettingen verteerbaar zijn en makkelijk toegankelijk voor mensen zonder achtergrond in politieke economie, maar met simpelweg een nieuwsgierigheid naar alternatieve toekomst. Deze publicatie is relevant omdat het de mythe ontkracht dat geen enkel economisch systeem zo levensvatbaar zal zijn als het kapitalisme, maar ook omdat het

debat over hoe een diepgaande structurele verandering eruit zou moeten zien wordt aangewakkerd en het lezers prikkelt om zich een nieuwe, duurzamere wereld voor te stellen en te verbeelden. Het boek zet aan tot actie doordat het eindigt met een tastbare hervormingsagenda en stappen die genomen kunnen worden van de individuele tot de nationale schaal. Hiermee speelt Schweickart in op een veelvoorkomend gebrek van huidige sociale en milieubewegingen: hij creëert een gedetailleerd voorstel voor een duidelijke transitie die ons van hier naar daar kan brengen.

Literatuurselectie

Schweickart, D. (2011, 1e versie in 2002) *After Capitalism*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Schweickart, D. (1993) *Against Capitalism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schweickart, D., Lawler, J., Tickin, H en Ollman, B. (1998) *Market Socialism: The Debate Among Socialists*. New York: Routledge

Mélissa Barbarin (melissabarbarin@yahoo.com) doet momenteel de master Sustainable Development aan de KU Leuven en heeft een bachelor toegepaste economie van de Paris-Dauphine Universiteit. Zij is gepassioneerd over onderwerpen die te maken hebben met duurzaamheid en systeemtheorieën.

